Додаток
до листа Міністерства освіти і науки України
_____ 2026 року _____

МЕТОДИЧНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ

для використання в освітньому процесі у 2026/2027 навчальному році з нагоди пам'ятних дат щодо вшанування пам'яті Захисників і Захисниць України, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України

«Коли мене запитають, що таке війна, я без роздуму відповім: Імена» (Максим «Далі» Кривцов, поет і кулеметник Сил спеціальних операцій із Рівного, загинув 7 січня 2024 року у віці 33 років; рядок зі збірки «Вірші з бійниці», Наш формат, 2023)

Розділ 1. Вступна частина

1.1. Нормативне обґрунтування

Методичні матеріали розроблено відділом змісту освіти державної установи «Український інститут розвитку освіти» у співпраці із Пастушенко Наталією Миколаївною, заступником директора з науково-педагогічної роботи, кандидатом педагогічних наук, доцентом Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Відзначення Дня пам'яті захисників України 29 серпня має усталену нормативну традицію. Пам'ятний день установлено згідно з Указом Президента України від 23 серпня 2019 року № 621/2019 «Про День пам'яті захисників України, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України». Дату обрано у зв'язку з подіями під Іловайськом: за даними Українського інституту національної пам'яті, під час виходу українських підрозділів з оточення 29 серпня 2014 року загинула значна кількість воїнів, а шлях так званого «зеленого коридору» пролягав через поля стиглих соняшників – саме тому символом пам'ятного дня став сонях. Для роботи з дітьми конкретні цифри втрат і деталі загибелі не використовуються (див. розділ 2.2).

Щорічно Кабінет Міністрів України затверджує план заходів щодо відзначення цієї дати. Так, розпорядженням Кабінетом Міністрів України від 25 червня 2025 р. № 616-р передбачено проведення національно-патріотичних та військово-патріотичних заходів у закладах освіти із залученням ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) захисників та захисниць України, а

також Всеукраїнської акції пам’яті «Сонях». Практика присвячувати перший урок навчального року темі пам’яті захисників із запрошенням ветеранів склалася в попередні роки (зокрема, у 2024/2025 навчальному році).

Указом Президента України запроваджена від 16 березня 2022 року № 143/2022 щоденна загальнонаціональна хвилина мовчання о 9:00.

Хвилина мовчання може бути інтегрована в структуру уроку або заходу.

1.2. Мета і завдання заходу

Мета: сформувати в учнівства свідоме, персоналізоване ставлення до пам’яті про захисників України через звернення до конкретних імен та історій Героїв-земляків; сприяти осмисленню національної ідентичності та особистої громадянської відповідальності.

Завдання:

– згадати полеглих і живих Героїв своєї громади, міста, села, закладу загальної середньої освіти;

– перетворити суху статистику на конкретні людські історії;

– залучити учнівство до практичної діяльності зі збереження пам’яті (Карта пам’яті, Книга пам’яті, Дерево пам’яті, есе, листи, буклети, відеосценарії);

– забезпечити гідне, етично коректне, вільне від мілітаристської романтизації вшанування;

– створити умови для діалогу поколінь через залучення ветеранів та рідних Героїв.

1.3. Методологічні засади

Чому «імена». Наскрізним гаслом посібника є рядок Максима Кривцова: «Коли мене запитають, що таке війна, я без роздуму відповім: Імена».

Персоналізація пам’яті – визнаний підхід сучасної української меморіальної культури, який протиставляється знеособленню втрат. Ця настанова закладена й у зміст загальнонаціональної кампанії Міністерства культури та стратегічних комунікацій України «Війна – це імена. 29.08. Згадай їх поіменно» (#війнацеімена), у межах якої українців 29 серпня о 9:00 закликають подумки промовити імена знайомих захисників.

Чому «свої» Герої. Педагогічно ефективнішою є розповідь про Героя, з яким учнів пов’язує спільний простір: земляк, випускник цього закладу освіти, мешканець громади. Це відповідає застереженню письменника та військового Артема Чеха в книзі «Гра в перевдягання»:

«Ми говоритимемо і писатимемо про наших, бо вміємо говорити і писати. І через це їх – наших – не забудуть. Саме ми зберігаємо про них пам’ять. Але забудуть інших, тих, про кого не напишуть. Їхні близькі не вміють писати, не

вміють говорити, вміють лише мовчати і ковтати біль» (Артем Чех, «Гра в перевдягання»).

Місія закладу освіти – стати тим осередком, який фіксує, береже та транслює нащадкам пам'ять про «своїх».

Розділ 2. Загальна методична частина

2.1. Підготовка вчителя

Пошук інформації про місцевих Героїв. Джерелами достовірної інформації є: Книга пам'яті полеглих за Україну (memorybook.org.ua), що працює у взаємодії з Національним військово-історичним музеєм України; Платформа пам'яті «Меморіал» (memorial.ua); онлайн-меморіали громад та закладів освіти; сторінки пам'яті на вебсайтах міських і сільських рад; музеї закладів освіти. Рекомендуємо використовувати лише перевірену інформацію та обов'язково узгоджувати публікацію персональних даних із родинами.

Робота з партнерами. Організаторам зустрічей доцільно завчасно (оптимально — за місяць до заходу) налагодити взаємодію з: ветеранськими організаціями та осередками; сім'ями загиблих; міською/сільською радою та її структурним підрозділом з питань ветеранської політики (сервісним офісом у справах ветеранів); обласним осередком Українського інституту національної пам'яті; місцевим територіальним центром комплектування (для сприяння у запрошенні військових на відеозв'язок). Координацію заходів з увічнення пам'яті на державному рівні забезпечує Міністерство у справах ветеранів України.

2.2. Етичні аспекти роботи з чутливою темою

Тема втрати та історичної пам'яті вимагає від педагога особливої делікатності, емоційної саморегуляції та дотримання психологічної безпеки. Ключові рекомендації:

– уникати мілітаристської романтизації та героїзації смерті; акцент – на житті людини, її цінностях, захопленнях, а не на обставинах загибелі;

– не наводити травматизуючих деталей загибелі, особливо для учнів початкової школи;

– говорити правдиво, але відповідно до віку, без вигаданих метафор («полетів на хмаринку» тощо), які, за застереженням дитячих психологів, заплутують дітей і породжують марні надії на повернення;

– не використовувати оцінкові категорії «добре/погано» щодо почуттів дітей; наголошувати на повазі до тих, хто захищав країну;

– повернути дитину в «точку безпеки» – словами про те, що її захищають, що поруч є дорослі, яким можна довіряти.

2.3. Робота з дітьми з родин загиблих та ветеранів

У класі можуть навчатися діти, які втратили батьків на війні, або діти ветеранів. Ключові правила:

– поважати приватність дитини, не оголошувати публічно про її втрату;

– право розповідати належить лише самій дитині;

– приймати право на мовчання; не розпитувати про деталі втрати;

– заздалегідь попередити про хвилину мовчання, яка «може стати ще одним болючим нагадуванням про втрату», оскільки «кожного разу дитина ніби знову переживає свій біль»; передбачити можливість для дитини не брати участі в окремих активностях;

– за потреби залучати психолога закладу освіти та скеровувати родини до фахової допомоги.

Психологічна підтримка. Учитель може звертатися по консультацію та скеровувати родини до перевірених ресурсів:

– Служба психосоціальної підтримки сімей військовослужбовців – pidtrymka.in.ua, гаряча лінія 0 800 332 720 (щодня 10:00–20:00), орієнтована на військових та їхні родини, зокрема тих, що переживають втрату;

– Проєкт «ПОРУЧ» (МОН, ЮНІСЕФ, Український інститут когнітивно-поведінкової терапії) – онлайн-групи підтримки для підлітків і окремо для педагогів;

– Лінія Національної психологічної асоціації – 0 800 100 102 (щодня 10:00–20:00);

– Національна дитяча «гаряча» лінія (Ла Страда-Україна) – 0 800 500 225 / 116 111 (педагоги також можуть телефонувати для консультації);

– Всеукраїнська програма ментального здоров’я «Ти як?» – howareu.com (агрегатор перевірених служб);

– БФ «Діти Героїв» (childrenheroes.org) – фонд, заснований 2 березня 2022 року, який супроводжує дітей, що втратили одного або обох батьків через війну, до повноліття.

Розділ 3. Тематичні блоки за віковими циклами

3.1. Початкова школа: 1–4 класи

Формат: одне заняття 35–40 хвилин в емоційно теплій, безпечній атмосфері, без травматизуючих деталей. Акцент – на вдячності, добрій пам’яті, турботі.

Тема 1. ***«Герої поруч: люди, які нас захищають»***

Мета: формувати шанобливе ставлення до захисників через прості образи.

Хід: коротка бесіда про те, хто захищає Україну; хвилина мовчання з поясненням її змісту; розповідь учителя про одного Героя-земляка (з опорою на цінності: що любив, чим захоплювався); малювання.

Продукт: малюнок «Дякую захиснику».

Тривалість: 35 хв.

Ресурси: папір, олівці, фотопортрет Героя (за згодою родини).

Тема 2. ***«Лист Герою»***

Мета: надати можливість висловити почуття вдячності, гордості та підтримки в безпечній формі.

Хід: бесіда; обговорення, що можна написати або намалювати; створення листа (для 1–2 класів – переважно малюнок із кількома словами).

Продукт: лист / листівка Герою.

Тривалість: 40 хв.

Ресурси: бланки-заготовки, олівці.

Тема 3. ***«Дерево пам'яті нашого класу»***

Мета: сприяти осмисленню наступності поколінь та усвідомленню цінності подвигу у символічній формі.

Хід: пояснити образ дерева як символу роду та тяглості пам'яті; учасники додають на «дерево» листочки з іменами Героїв чи словами вдячності.

Продукт: спільно створене панно «Дерево пам'яті».

Тривалість: 40 хв.

Ресурси: основа-дерево, паперові листочки, клей.

Методична порада: *для учнів початкової школи доречно послухати улюблену пісню Героя, якщо вона відома родині; уникати демонстрації відео з бойовими діями.*

3.2. Базова середня освіта: 5–6 класи

Формат: одне заняття 45 хвилин – поєднання розповіді, обговорення та практичної творчої роботи.

Тема 1. ***«Історія одного Героя-земляка»***

Мета: ознайомити учнівство з життєвим шляхом, цінностями та громадянським вибором захисника.

Хід: розповідь про Героя громади з опорою на достовірні джерела; обговорення його цінностей та захоплень; учні занотовують, що вразило.

Продукт: колективна сторінка для класної Книги пам'яті.

Тривалість: 45 хв.

Тема 2. ***«Книга пам'яті Героїв нашого міста / села» або «Книга пам'яті захисників нашого краю».***

Мета: започаткувати системну роботу.

Хід: знайомство зі структурою запису про Героя; розподіл ролей; заповнення карток.

Продукт: перші сторінки Книги пам'яті.

Тривалість: 45 хв.

Ресурси: картки-анкети, доступ до перевірених джерел.

Тема 3. ***«Що читав, що слухав наш Герой»***

Мета: розкрити багатогранність особистості Героя, його внутрішній світ, захоплення, мрії та повсякденні інтереси.

Хід: розповідь про улюблені книжки, музику та хобі конкретного Героя (виключно за наявності достовірної та етично вивіреної інформації); обговорення.

Продукт: колаж / плакат «Світ нашого Героя».

Тривалість: 45 хв.

3.3. Базова середня освіта: 7–8 класи

Формат: одне заняття 45 хвилин із можливістю роботи з відеоматеріалами та подальшим продовженням.

Тема 1. ***«Обличчя пам'яті: відеоісторія Героя»***

Мета: розвивати навички проєктної діяльності та медіаграмотності учнівства через створення творчого продукту, спрямованого на збереження пам'яті про Героя.

Хід: перегляд короткого документального відео про захисника (наприклад, із матеріалів Платформи пам'яті «Меморіал» – за умови обов'язкового попереднього перегляду вчителем для відповідності віковій категорії); обговорення з дотриманням етичних норм.

Продукт: колективні тези для сценарію власного відео про Героя-земляка.

Тривалість: 45 хв.

Ресурси: проєктор, попередньо відібране відео.

Тема 2. ***«Буклет про Героя»***

Мета: опанувати формат стислої біографічної розповіді.

Хід: знайомство зі структурою буклета; робота в групах над матеріалами.

Продукт: проєкт буклета (макет).

Тривалість: 45 хв.

Тема 3. ***Банер «Герої – поруч»***

Мета: візуалізувати вияви пам'яті в щоденному просторі закладу освіти.

Хід: обговорення концепції; розподіл на групи; ескізування.

Продукт: проєкт банера для коридору / подвір'я закладу освіти.

Тривалість: 45 хв.

3.4. Базова середня освіта: 9 клас

Формат: заняття 45 хвилин з дослідницьким компонентом і обов'язковим продовженням у позаурочній діяльності.

Тема 1. ***«Життєвий шлях Героя: дослідницький проєкт»***

Мета: формувати навички роботи з джерелами та критичного добору інформації.

Хід: постановка дослідницького завдання; ознайомлення з джерелами (Книга пам'яті, «Меморіал», архіви громади, спогади рідних); планування дослідження.

Продукт: текст проєкту / план дослідницької роботи. Дослідницька робота про життєвий шлях Героя-земляка, представлена впродовж навчального року.

Тривалість: урок 45 хв; проєкт – 4–6 тижнів.

Тема 2. ***«Сценарій відеофільму про Героя»***

Мета: поєднати дослідження з медіатворчістю.

Хід: аналіз структури документальної розповіді (цінності Героя, що читав, чим захоплювався, улюблені цитати й герої); розробка сценарного плану.

Продукт: сценарій короткого відеофільму (документальний фільм за розробленим сценарієм створити протягом року).

Тривалість: 45 хв + позаурочна робота.

Тема 3. ***«Есе: улюблена книжка Героя»***

Мета: дослідити ціннісні орієнтири захисника крізь призму книг, які вплинули на його становлення.

Хід: обговорення ролі книги в житті людини; аналітично-творча робота над написанням есе.

Продукт: есе.

Тривалість: 45 хв.

3.5. Старша школа: 10–11 класи

Формат: поглиблене заняття 45 хвилин (можливо здвоєне) з дискусійним компонентом; тема обов'язково має продовження у формі дослідницького або медіапроєкту.

Тема 1. ***«Імена та ідентичність: хто ми як нація»***

Мета: спонукати учнівство до глибинного осмислення власної національної ідентичності та історичної пам'яті через життєписи Героїв-земляків.

Хід: робота з текстами (Кривцов, Чех, публікації про Героїв); дискусія «Що робить спільноту спільнотою пам'яті?»; формулювання висновків.

Продукт: тези для Карти пам'яті закладу освіти; підготовка дослідницького проєкту.

«Карта пам'яті» (географічний формат) — це інтерактивна цифрова карта, де кожна точка позначає рідний край Героя. При натисканні на локацію відображається цифровий профіль захисника: особистісна історія його життя, захоплень, читацьких уподобань та подвигу.

«Карта пам'яті» (у форматі ментальної карти) — це інтерактивна або паперова схема-павутинка, яка структурує інформацію про особистість. Від центрального імені відгалужуються блоки («Внутрішній світ», «Захоплення», «Стежка воїна»), які учні самостійно наповнюють фактами, цитатами чи малюнками під час уроку.

Тривалість: 45–90 хв.

Тема 2. ***«Громадянська відповідальність: пам'ять як дія»***

Мета: трансформувати осмислення пам'яті в площину особистої відповідальності.

Хід: дискусійний формат (структурована дискусія або «акваріум»); обговорення того, як пам'ять реалізується в конкретних діях громади.

Продукт: проєкт закладу освіти / громади зі збереження національної пам'яті.

Тривалість: 45–90 хв.

Тема 3. ***«Дослідницький проєкт: життєвий шлях Героя»***

Мета: створити проєкт дослідницької роботи / сценарій відеофільму про Героя рідного краю.

Хід: обговорення методології дослідження; опрацювання правил роботи з усною історією та живою пам'яттю рідних/побратимів, укладання етичного кодексу для інтерв'юера, підготовка запитань для інтерв'ю, оформлення результатів

Продукт: проєкт / план дослідницької роботи, сценарій відеофільму, на основі яких протягом навчального року буде створено відповідні продукти та організовано презентацію.

Тривалість: урок 45 хв + проєкт до кількох місяців.

Розділ 4. Карта пам'яті та Книга пам'яті

4.1. Карта пам'яті

Ідея: інтерактивна цифрова карта, на яку кожен клас / заклад освіти додає імена Героїв, пов'язаних із громадою, із короткими історіями. Доступні безкоштовні інструменти:

– Google Мої карти (My Maps) – дозволяє додавати позначки з фото, текстом і покликаннями; потребує лише облікового запису Google; шар карти підтримує до 2000 об’єктів;

– Padlet (формат «Карта») – інтуїтивна онлайн-дошка з позначенням записів на карті; реєстрація через Google або Microsoft;

– Вебсайт закладу освіти – стабільна платформа для розміщення карти на постійній основі.

Методична організація: призначити відповідального педагога-координатора; узгодити з родинами обсяг персональних даних; модерувати записи перед публікацією; уникати розміщення чутливих деталей.

4.2. Книга пам’яті

Ідея: віртуальна (або друкована) Книга пам’яті закладу освіти – збірка текстів, презентацій, відео про Героїв. Проєкт може реалізуватися як розділ вебсайту закладу освіти або як структурований документ. Взірцем може слугувати практика закладів вищої освіти, які ведуть сторінки пам’яті загиблих випускників.

4.3. Приклад структури запису про Героя

– Прізвище, ім’я, по батькові; позивний (за наявності);

– роки життя;

– зв’язок із громадою / закладом освіти (випускник, мешканець);

– освіта, професія, мирні захоплення;

– що любив читати, слухати, чим захоплювався;

– улюблені цитати, книжки, герої (лише за наявності перевіреної інформації);

– коротка розповідь про людину (без травматизуючих деталей);

– джерело інформації та згода родини на публікацію.

Розділ 5. Тези для презентацій на загальні теми

5.1. Презентація «Національна ідентичність» (6 слайдів)

– «Хто ми? Спільнота пам’яті». Ідентичність – це, зокрема, спільна пам’ять про тих, хто нас захищав.

– «Що таке національна ідентичність»: мова, історія, цінності, спільний досвід.

– «Імена як основа пам’яті»: цитата Кривцова; пам’ять персоналізована, а не абстрактна.

– «Свої Герої»: приклад Героя-земляка; цитата Чеха про «наших».

– «Пам’ять як вибір»: пам’ятати – це щоденна дія громади.

– «Наш внесок»: Карта і Книга пам’яті закладу освіти.

5.2. Презентація «Громадянська відповідальність» (6 слайдів)

– «Відповідальність починається з пам’яті».
– «Що таке громадянська відповідальність»: обов’язки перед спільнотою.
– «Ціна незалежності»: 29 серпня; хвилина мовчання о 9:00.
– «Пам’ять – це дія»: приклади вшанування (акції, меморіали, проєкти).
– «Підтримка живих»: повага до ветеранів і родин Героїв.
– «Мій крок»: що конкретно може зробити учень/клас.

5.3. Презентація «Людська гідність і пам’ять» (5 слайдів)

– «Гідність кожного імені».
– «Кожна історія – цілий світ»: місія персоналізованої пам’яті.
– «Як говорити про втрату гідно»: без романтизації, з повагою.
– «Пам’ять і людяність»: збереження історій як вияв поваги.
– «Ми зберігаємо пам’ять»: роль закладу світи й кожного.

Розділ 6. Взаємодія з ветеранами під час уроку

6.1. Як запросити

Рекомендуємо звертатися завчасно, через ветеранські організації, сервісні офіси у справах ветеранів при громадах або особисті контакти. Чітко пояснити формат, тривалість, вікову категорію учнів та очікування. Передбачити можливість участі у форматі відеозв’язку для військових, які перебувають на службі.

6.2. Як побудувати розмову

– узгодити теми та «незручні» питання заздалегідь; дати ветерану змогу окреслити межі розмови;

– будувати зустріч навколо життя, цінностей, мирних тем, а не лише бойового досвіду;

– залучати дітей до спільної дії (спільний плакат для військових, чаювання, розповіді), а не робити ветерана об’єктом розпитувань.

6.3. Етика запитань

– не ставити запитань про травматичний бойовий досвід, поранення, загибель побратимів, якщо ветеран сам не ініціює цю тему;

– уникати запитань, що вимагають виправдовуватися;

– поважати паузи й право не відповідати;

– підготувати учнівство заздалегідь до коректних формулювань.

6.4. Психологічний комфорт

Спілкуватися звично й доброзичливо, не створювати додаткового напруження. Учитель модерує розмову й за потреби делікатно коригує хід розмови. Необхідно пам’ятати, що серед учнів можуть бути діти ветеранів і загиблих.

Розділ 7. Рекомендовані джерела

Приклади історій та матеріалів для використання

– Максим Кривцов: спецпроєкт «Що таке війна? Я відповім – імена» (LIGA.net) – projects.liga.net/maksym-kryvtsov/;

– Тарас Іщик: інтерв’ю «Пам’ять про загиблих має стати частиною нашої ідентичності» (The Ukrainians) – theukrainians.org/taras-ishchyk/;

– Прифронтовий Херсон і проєкт «Прифронтові міста»: матеріали Ukraïner – ukrainer.net;

– Артем Чех, есеїстика про пам’ять і «наших» – theukrainians.org/artem-cheh/babel.ua.

Меморіальні ресурси та бази даних

– Книга пам’яті полеглих за Україну – memorybook.org.ua;

– Платформа пам’яті «Меморіал» – memorial.ua;

– Український інститут національної пам’яті (методичні рекомендації до Дня пам’яті захисників) – uinp.gov.ua;

– Міністерство у справах ветеранів України – mva.gov.ua;

– Довженко-Центр (кіно) – dovzhenkocentre.org, online.dovzhenkocentre.org;

– «Історична правда» – istpravda.com.ua;

– Офіційна кампанія «Війна – це імена. Згадай їх поіменно» – Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, mcsc.gov.ua.

Приклади реалізованих проєктів пам’яті

– Меморіал «Дерево пам’яті» у Запоріжжі (парк Металургів ім. В. Сацького; автор ідеї – військовослужбовець і художник Дмитро Костюминський), де на металевих гілках закарбовано імена полеглих;

– сторінки пам’яті загиблих випускників на сайтах закладів освіти.

Психологічна підтримка

– Служба психосоціальної підтримки сімей військовослужбовців – pidtrymka.in.ua (0 800 332 720);

– Проєкт «ПОРУЧ» (МОН, ЮНІСЕФ) – групи підтримки для підлітків і педагогів;

– Лінія Національної психологічної асоціації – 0 800 100 102; програма «Ти як?» – howareu.com;

– БФ «Діти Героїв» – childrenheroes.org.

Розділ 8. Додатки

Додаток 1. Зразок структури листа Герою

– Звертання (до захисника, який перебуває у строю, до демобілізованого – «Шановний…»; на згадку («Лист у вічність») – за домовленістю з родиною).

– Подяка за захист, коротко, про те, що знаєш про Героя.

– Кілька слів про себе, свій клас, заклад освіти.

– Що ти хотів би сказати або побажати.

– Що ти хочеш пообіцяти, яким бачиш майбутнє.

– Підпис (ім'я, клас).

Для початкової школи (1-4 класів) – переважно малюнок із кількома словами.

Додаток 2. Зразок анкети/картки Героя (для Книги/Карти пам'яті)

– ПІБ, позивний;

– Роки життя;

– Зв'язок із громадою/школою;

– Освіта, професія;

– Захоплення, улюблені книжки/музика (за наявності перевіреної інформації);

– Джерело інформації;

– Згода родини на публікацію (так/ні);

– Відповідальний учень (ця) / педагог.

Додаток 3. Бібліографічний список сучасної літератури, фільми й поезії про війну (за віковими категоріями)

Для старшого шкільного віку (9–11 класи):

– Кривцов М. Вірші з бійниці. – Київ: Наш формат, 2023.

– Чех А. Гра в перевдягання. – Чернівці: Меридіан Черновіц, 2025.

– Чех А. Точка нуль. – Київ (перевидання).

– Чорногуз Я. Нічний шафран (поезія).

«Назавжди присутній» (https://www.youtube.com/watch?v=eXzZAd-P5ic) – спеціальний короткометражний проєкт-реквієм, створений до дня народження Героя України Дмитра Коцюбайла («Да Вінчі»), розкриває, як пам'ять про Дмитра продовжує жити в мистецтві, а його образ надихає українців.

Поряд із цим проєктом, у 2024 році відбулася прем'єра повноцінного **документального фільму «Да Вінчі»** від режисера Володимира Сидька, який розповідає про життєвий та бойовий шлях легендарного командира (https://tv.kyivstar.ua/ua/movie/688c7837f4f46f60c3673a38-2024-da-vinchi).

Для 7–8 класів: добірки сучасної української прози та поезії про війну від видавництв «Старого Лева», «Віват» тощо; рекомендовані фаховими оглядами (Learning.ua «Говоримо з дітьми про війну: 11 книг для молодших підлітків»; Osvitoria.media).

Для 5–6 класів та початкової школи: ілюстровані видання про війну, рекомендовані фаховими оглядами дитячої літератури (Рубрика «10 дитячих книжок, які допоможуть батькам»; Weekend.today), з попереднім переглядом учителем на предмет відповідності віку.

Примітка: *остаточний перелік конкретних видань для початкової школи учитель формує з опорою на актуальні фахові огляди дитячої літератури та з урахуванням психоемоційної готовності класу. Тексти творів не відтворюються – подаються лише бібліографічні описи.*
